

מדד "מאה" יצואני הסחורות המובילים בתעשייה הישראלית

רבעון שלישי 2008

א. רקע כללי

מדד היצואנים המובילים בתעשייה בישראל נועד להוות חיישן ראשוני לזיהוי שינויים בייצוא הסחורות בישראל.

בניית המדד ומעקב אחר התפתחותו לאורך זמן נועדה לקדם שתי מטרות מרכזיות: **ראשית**, הספקת מידע רצוף, שוטף ועדכני על התפתחות הייצוא של היצואנים המובילים בישראל שנועדה לקדם שורה של נושאים כדלקמן: (א) להעמיק את ההבנה במשתנים הקובעים את התפתחות הייצוא ברמת החברות, אזורי סחר, סוגי סחורות והסכמי סחר בין המדינות (ב) לסייע למשרד לגבש את מדיניותו ביחס לכווני הייצוא העדיפים בכלל והתמיכה בחברות המייצאות בפרט (ג) לאתר חסמים ושינויים מתהווים במגמות ההתפתחות של ייצוא הסחורות של 100 היצואנים הגדולים.

שנית, לסייע למשרד בייזום ובבניית תוכניות וכלים להגברת הייצוא בקרב חברות מייצאות בהתבסס על הניסיון שנצבר לגבי היצואניות המובילות. המדד הראשוני נבנה על בסיס קבצי נתוני הייצוא של 100 היצואנים המובילים בישראל המתבסס על דיווח של רישומי המכס משנת 2005.

היצואנים המובילים היוו ברבעון השוטף כ-69% מכלל ייצוא הסחורות בתעשייה בישראל (בדומה למשקלם בשנים האחרונות) וכ-36% מכלל הייצוא של סחורות ושירותים גם יחד. המדד מלווה מדי רבעון את נתוני התפתחות הייצוא בחמישה התחומים הבאים:

- סך הייצוא - סך הייצוא של 100 היצואנים המובילים בכל רבעון.
- הייצוא לפי רמה טכנולוגית - טכנולוגיה עילית¹, טכנולוגיה מעורבת עילית², טכנולוגיה מעורבת מסורתית³, טכנולוגיה מסורתית⁴.
- הייצוא לפי שלשה אזורים סחר מרכזיים - אירופה, צפון אמריקה ואסיה.
- הייצוא לפי גודל מפעל - עד 500 עובדים, 501 עד 999 עובדים, 1000 עובדים ויותר.
- הייצוא למדינות יעד שהמשרד מבקש לקדם - ברזיל, הודו, וייטנאם, מקסיקו, סין, קוריאה ורוסיה.
- הפרסום בהמשך הינו הרביעי במספר לאחר שמדד 100 היצואנים המובילים פורסם לראשונה בנובמבר 2006.

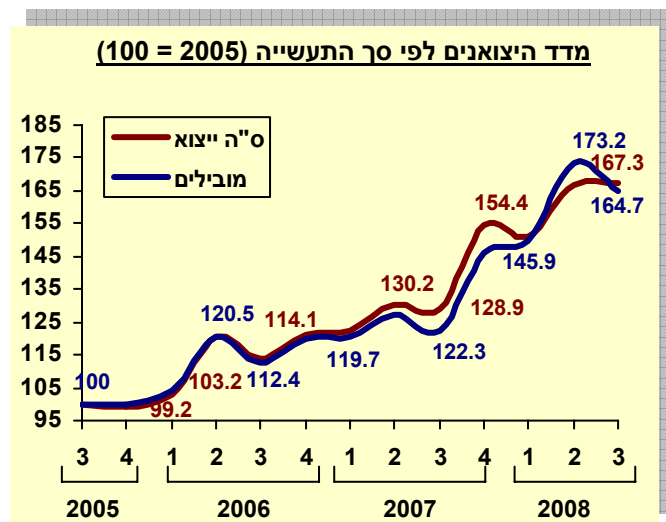
¹ לפי הגדרת למ"ס. טכנולוגיה עילית כוללת: מכונות למשרד ומחשוב(30),רכיבים אלקטרוניים (32), ציוד תקשורת אלקטרוניים(33), ציוד לבקרה ולפיקוח(34), תרופות(245).

² לפי הגדרת למ"ס. טכנולוגיה מעורבת עילית כוללת: כימיקלים וזיקוק נפט למעט תרופות(23,24), להוציא (245), מכונות וציוד(29), ציוד ומנועים חשמליים(31), ציוד הובלה לנמ"א(358), כלי רכב מנועיים (35) להוציא (353,355,358).

³ לפי הגדרת למ"ס. טכנולוגיה מעורבת מסורתית כוללת: כריה וחציבה(10,11,12,13), גומי ופלסטיק(25), מינרלים אל מתכתיים(26), מתכות אל ברזיליות ויקרות(271,273), מוצרי ברזל ופלדה(270,272,274), מוצרי מתכת(28), כלי שיט(353), תכשיטים וצורפות(38), מוצרים לנמ"א(39).

⁴ לפי הגדרת למ"ס. טכנולוגיה מסורתית כוללת: מזון, משקאות וטבק(14,15,16), טכסטיל, הלבשה ועור(17,18,19), נייר, דפוס ומוצרי(21,22), מוצרי עץ ורהיטים(36,20).

מדד סך היצוא

סך הייצוא של 100 היצואנים המובילים ברבעון השלישי של 2008 עמד על 7.2 מיליארד דולר בהשוואה ל- 7.56 מיליארד דולר ברבעון השני ו- 5.34 מיליארד דולר ברבעון המקביל אשתקד. על פי הנתונים הללו ירד סך הייצוא בקרב 100 היצואנים המובילים בישראל ברבעון השלישי בכ- 4.9% ביחס לרבעון הקודם. ביחס לרבעון המקביל אשתקד עלה סך הייצוא ב-34.8%.

הירידה במדד ברבעון השלישי באה לאחר עליה נאה שנרשמה ברבעון השני לעומת

הרבעון הראשון 2008. הירידה במדד ברבעון השוטף משקפת את הקטנת הביקושים שנגרמה עקב המשבר הכלכלי הפיננסי העולמי.

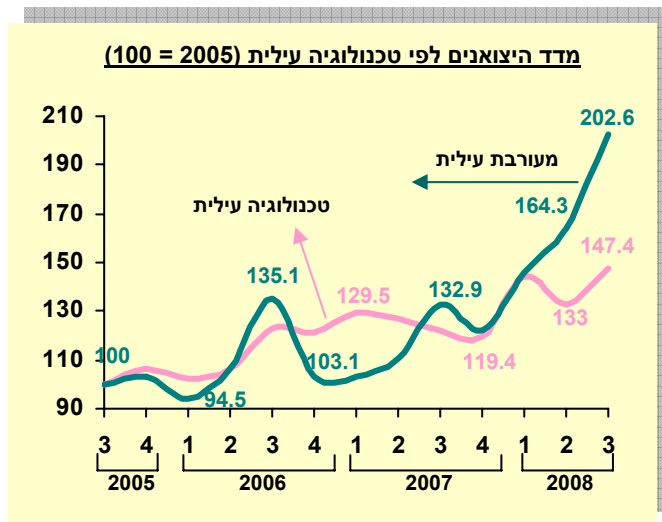
מדד 100 היצואנים הגדולים עמד ברבעון השוטף על 164.7 ביחס למדד הבסיס שנקבע על פי ממוצע רבעוני של הייצוא בשנת 2005. סך הייצוא של היצואנים המובילים ירד ביחס לרבעון הקודם בשיעור הגדול בכ- 53% מהירידה הרבעונית בסך הייצוא התעשייתי ששיעורה עמד על כ- 3.2%. ניתן ליחס את השינוי בייצוא ברבעון השלישי של 2008 למספר גורמים:

- ✓ ירידה חדה בביקושים העולמיים שנגרמה כתוצאה מהמשבר הפיננסי כאשר ההשפעה השלילית קוזה מעט על ידי פחות השקל מול הדולר בתקופה זו.
- ✓ גם ברבעון זה ובניגוד למגמה הכללית, חלה עליה בתקבולי הייצוא בתחום הכימיקלים לצרכי חקלאות עקב עליות המחירים התלולות במחצית הראשונה של השנה שביטוין עדיין ניכר בחוזים שנחתמו לגבי הרבעון השוטף (כפי שמשקף בגידול של 17.9% בענף הכרייה והחציבה)
- ✓ ירידה בביקושים ובמחירים העולמיים בתחום הכימיה וזקוק נפט (קיטון של 11.5%).
- ✓ ירידת מחירי הסחורות בעולם – דבר המשפיע במיוחד על ענפי הכימיה הפלסטיקה והמתכת. (ירידה של 22% בענפי הגומי והפלסטיק).
- ✓ ירידה של 17.8% בענף כלי טיס בהמשך לירידה ברבעון הקודם.
- ✓ המשך העלייה, אם כי בשיעור מתון, בענף התרופות (גידול של כ-2.6% מהרבעון הקודם).
- ✓ ירידה של הייצוא (קיטון בשיעור של 5.4%) בענפי התקשורת האלקטרונית המהווה היפוך מגמה לגידול הייצוא בשיעור דומה שנרשם ברבעון השני לעומת הראשון.
- ✓ המשך מגמת הירידה החדה בייצוא ציוד לבקרה ופיקוח (16.2% ברבעון זה לעומת הקודם).

⁵ הערה: הנתונים של הרבעונים הקודמים, עוברים עידכונים/תיקונים ולכן יתכנו הבדלים קטנים מול הודעות קודמות.

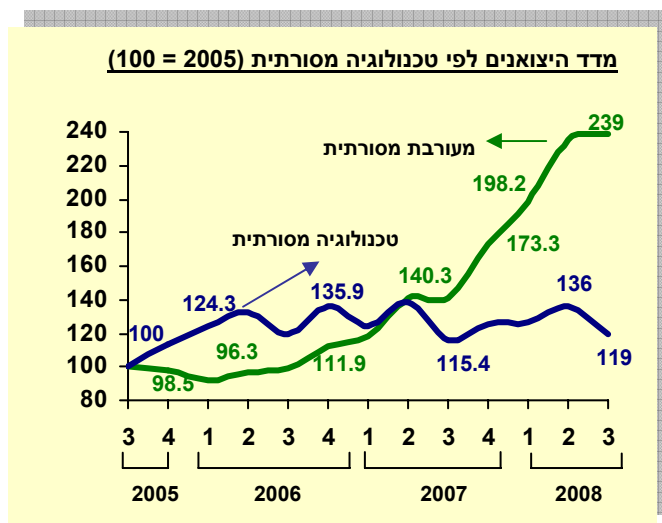
✓ ראוי להזכיר כי קיימת תנודתיות במדד שמקורה בשינויים עונתיים. ככל שהמדד מפורט יותר (לפי רמה טכנולוגית או לפי גושי מדינות) גובר הסיכוי שההשפעה העונתית עלולה לעוות מעט את המגמה האמיתית של הייצוא.

המדד לפי רמה טכנולוגית

ברבעון השלישי עמד הייצוא בתחום הטכנולוגיה העילית על 3.4 מיליארד דולר דהיינו 47% מסך הייצוא מקרב 100 היצואנים המובילים. הייצוא בתחום הטכנולוגיה המעורבת - עילית היווה כ-24% מייצוא 100 הגדולים ועמד על 1.75 מיליארד דולר. בענפי הטכנולוגיה מסורתית והמעורבת מסורתית הייצוא היווה 28.3% והסתכם ביחד לכ- 2.04 מיליארד דולר, מזה 226.2 מיליון דולר בתחום הטכנולוגיה המסורתית.

הירידה בייצוא בין הרבעון השלישי לשני של 2008 נובעת מירידות בכל רמות ענפי הטכנולוגיה למעט הטכנולוגיה המסורתית מעורבת בה חלה עליה מזערית של 1.6%. הירידה בתחום הטכנולוגיה העילית המעורבת הסתכמה ב-10.6%. הקיטון בייצוא בתחום הטכנולוגיה העילית היה כ-4.3%. בהסתכלות רב שנתית עלה הייצוא ברבעון השלישי בקבוצת ענפים זו בכ-37% (עילית) עד 93% (עילית מעורבת) בהשוואה לרבעון הבסיס (2005).

המדד לענפי טכנולוגיה מעורבת מסורתית מראה כאמור עלייה של 1.6% בהשוואה לרבעון השני 2008. התחום ממשיך עליה רצופה מאז הרבעון הראשון של 2006. הגידול ביחס לרבעון המקביל בשנה הקודמת הינו מרשים במיוחד ועומד על כ-70.3%. הסבר מרכזי לעלייה הינו עלית המחירים החדה בתקופה הנסקרת. תוצאות הרבעון השלישי קוטעות את המשך מגמת הגידול בייצוא היצואנים המובילים.

היצוא בתחום המתכת פחת בכ-6.8% סך

היצוא של היצואנים המובילים בתחום הפלסטיקה והגומי רשם ירידות חדות (ממוצע של 22% בקרב המובילים) הנובעות מירידת ביקושים בעיקר בצפון אמריקה וזאת למרות הירידה החדה במחירי הנפט המשמש חומר גלם עיקרי בתעשייה זו, ירידה שבאה מאוחר מדי (מלאים גדולים נרכשו עוד טרם ירידת

המחירים) מכדי שתוכל להשפיע לטובה על התוצאות. שני ענפים אלה היוו ברבעון השלישי כ- 39% מקבוצת הטכנולוגיה המסורתית מעורבת.

כפי שנאמר לעיל, תחום **הטכנולוגיה העילית**, המיוצג ע"י 54 יצואנים מתוך המאה המובילים בתעשייה, תרם הפעם לירידה בסך היצוא של המובילים. המגמה בענפי ייצוא האלקטרוניקה התהפכה ורשמה ירידה בשיעור של כ- 5.4% לעומת הרבעון הקודם ואילו ייצוא ציוד לבקרה ולפיקוח המשיך במגמת הירידה מהרבעון הקודם כשהוא מאבד 12.1% נוספים. לעומת זאת נרשמה עלייה בשיעור מתון ביצוא בענף התרופות, שהסתכמה בכ- 2.6% לעומת הרבעון השני 2008.

בתוך קבוצה זו ניכרת צמיחה מתונה בענפי הציוד הרפואי וירידה בתחום ציוד התקשורת האלקטרונית. גם תחום הרכיבים האלקטרוניים סבל מקיטון חד בשיעור של כ- 28%.

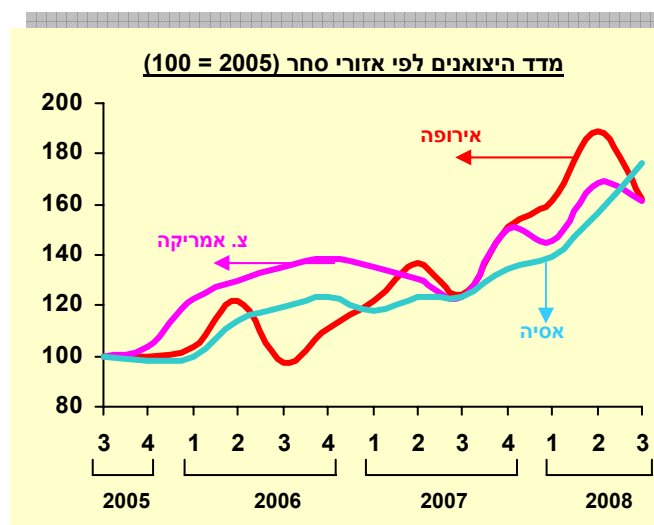
בהשוואה לרבעון המקביל אשתקד מדד יצואני הטכנולוגיה העילית עלה ב- 18%. ברבעון השלישי של 2008 עלה מדד הטכנולוגיה העילית ב- 37.2% בהשוואה למדד הבסיס 2005 כלומר במבט רב שנתי הייתה תרומת קבוצת ענפי ההיי-טק חיובית.

היצואנים המשתייכים **לקבוצת הטכנולוגיה המסורתית**, שלהם משקל נמוך יחסית מכלל 100 היצואנים המובילים, רשמו ירידה של 12.4% בין הרבעון השלישי לעומת הרבעון השני. הירידה נובעת מקיטון היצוא בתחום המזון והמשקאות בשיעור של 19% בעוד שתחום הטכסטיל וההלבשה ירד בכ- 6.7%. בהשוואה למדד הבסיס עלה הייצוא בתחום הטכנולוגיה מסורתית מעורבת בכ- 142% ואילו המדד בתחום הטכנולוגיה המסורתית עלה בשיעור של 4.5%.

המדד לפי אזורי סחר

ברבעון השלישי של שנת 2008 84% מכלל ייצוא 100 היצואנים המובילים יועד לשלשה גושי הסחר: אירופה, צפון אמריקה ואסיה. זוהי המשך מגמת ירידה מסויימת של גושי סחר אלו לאחר שברבעון המקביל של שנת 2007 הם היוו כ- 85.1% מייצוא זה.

בהמשך לכך עולה כי ברבעון השלישי של שנת 2008 הייצוא לאירופה הינו הגדול ביותר מבין שלושת הגושים ומהווה כ- 35.8% - יותר מאשר לצפון אמריקה אשר היווה כ- 31.2%. הייצוא למדינות אסיה מהווה כ- 17%. הירידה ביצוא לצפון אמריקה ברבעון זה ביחס לרבעון קודם עמדה על כ- 4.2% בממוצע, הירידה בייצוא לאירופה על כ- 14.1% בעוד שלאסיה דווקא חל גידול בשיעור של כ- 12.7%.

בהסתכלות רבעונית ניכרת ירידה בייצוא לאירופה, מדד 162 ברבעון השלישי (לעומת מדד 188.6 ברבעון השני) כאשר הייצוא לצפון אמריקה ירד בכ- 4.2% למדד 161.5 ואילו הייצוא לאסיה עלה כאמור ב- 12.7% ברבעון השלישי השנה והמדד עמד על 176.5 לעומת 156.6 ברבעון השני 2008.

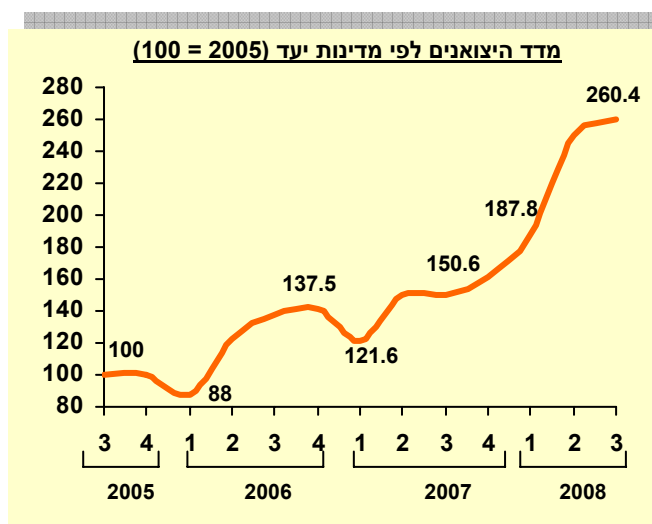
הירידה ביצוא לאירופה ברבעון השלישי חלה בכל קבוצות ענפי הטכנולוגיה. בטכנולוגיה העילית ירד היצוא ב-10.9%, בטכנולוגיה העילית-מעורבת חלה ירידה של כ- 13.3%,

בטכנולוגיה המסורתית מעורבת ירידה של 18.7% ובטכנולוגיה המסורתית ירידה של 16.6%.

הייצוא לצפון אמריקה (ארה"ב, קנדה ומקסיקו) ירד ברבעון השלישי בכ- 4.2% בהשוואה לרבעון השני, זאת לאחר עליה של כ- 15.7% ברבעון השני 2008 ביחס לרבעון הראשון. ירידה חדה ביצוא לגוש זה נרשמה בתחום מוצרי הטכנולוגיה המסורתית מעורבת (כ- 21.7%). הירידה בייצוא מוצרי הטכנולוגיה העילית מעורבת הסתכמה ב-10.4%, במסורתית ב- 4.3% ובטכנולוגיה העילית ירידה מזערית של כ- 1.4 עשיריות האחוז. באשר ליצוא לאסיה: על אף הירידה ביצוא מוצרים לגוש זה בשלושה מתוך ארבעת תחומי הטכנולוגיה, הרי שתקבולי יצוא מוצרי תחום הטכנולוגיה המסורתית מעורבת דווקא עלו ופיצו על הירידות ביצוא בשאר הטכנולוגיות, כך שבסך הכל עלה היצוא הכולל לגוש סחר זה בכ- 12.7%.

המדד לפי מדינות יצר

משרד התמ"ס הגדיר שבע מדינות יעד לקידום הייצוא: ברזיל, הודו, וייטנאם, מקסיקו, סין, קוריאה ורוסיה. 100 היצואנים המובילים ייצאו למדינות הללו ברבעון השלישי של 2008 ב- 1.2 מיליארד דולר סכום המהווה כ- 16.7% מכלל הייצוא של 100 היצואנים המובילים. מתוך שבע מדינות היעד הרי שלשלוש מתוכן היצוא עלה ביחס לרבעון קודם. המדינות אליהן גדל היצוא הן: הודו, מקסיקו וסין. לעומת זאת היצוא לברזיל, וייטנאם, קוריאה ורוסיה הצטמצם.

ברבעון השלישי של שנת 2008 עמד המדד של היצוא למדינות היעד על 260.4, עליה של כ- 4.2% לעומת הרבעון הקודם. בחינת התרומה לייצוא לפי מדינות מלמדת כי ארבע מדינות אלה תרמו לירידת המדד ברבעון השלישי בהשוואה לשני: לוייטנאם פחת היצוא בכ- 58.6%, לקוריאה בכ- 49%. לברזיל ב-16.2% ולרוסיה ב-35.2%. לעומת זאת, הייצוא לשלוש מדינות היעד האחרות דווקא גדל: להודו בכ- 59.5%, למקסיקו עלה היצוא בכ- 13.3% ולסין בכ- 35% בהשוואה לרבעון הראשון 2008.

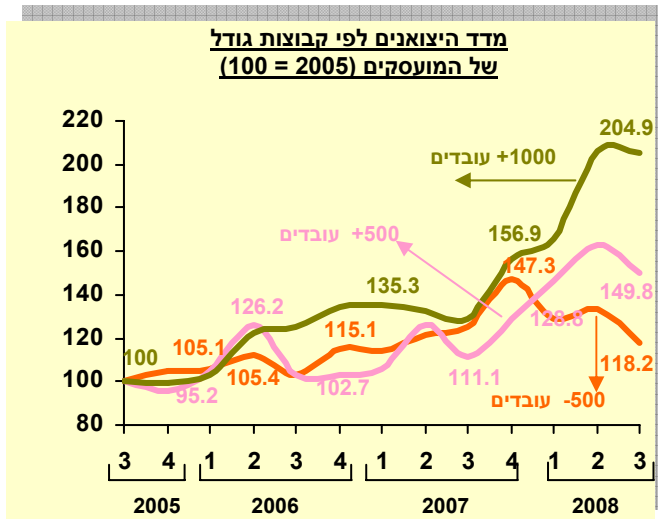
בתום הרבעון השלישי נמצאת הודו במקום הראשון מבחינת נפח היצוא לארצות היעד כשהיא מדיחה את ברזיל שהחזיקה במקום זה בשנים האחרונות.

המדד לפי אדף החברה באנחי מספר המוצקים

בחינת הייצוא לפי גודל המפעל (הנמדד על פי מספר מועסקים), מאפשרת ללמוד על השונות בהתנהגות החברות הגדולות לעומת המעסיקות הקטנות.

המפעלים הגדולים המעסיקים מעל ל- 1000 עובדים ייצאו בסכום כולל של כ- 3.83 מיליארד דולר ברבעון השלישי 2008 והיוו 53.2% מכלל ייצוא של מאה היצואנים המובילים. מפעלים המעסיקים בין 500 ל- 1000 עובדים ייצאו בסכום של 1.95 מיליארד דולר (27%) ואילו המפעלים הקטנים יותר המעסיקים עד 500 עובדים ייצאו בסכום כולל של 1.41 מיליארד דולר (19.6%).

ברבעון השלישי של 2008 ירד המדד בכל הקטגוריות.

בהשוואת הרבעון השלישי של שנת 2008 לרבעון הקודם ניכרת ירידה חדה יחסית, כ- 11.2%, ביצואם של המעסיקים הקטנים (עד 500 מועסקים) וירידה של כ-8% אצל המעסיקים הבינוניים (501 עד 1000 מועסקים). לעומת זאת יצואם של המעסיקים הגדולים ירד בשיעור של כ-0.6% בלבד. זוהי הוכחה נוספת לא רק למידת ריכוזיות הייצוא הישראלי אלא גם לחוסן היחסי של המעסיקים הגדולים ולמידת וקצב ההסתגלות שלהם למצבי משבר.